

Metsaülikool

Kääriku 11. aug. 2012

**Haridussüsteemide võrdlemisest ja Eesti
positsioneerumisest
üleilmastuvas hariduses**

Viive-Riina Ruus

Haridussüsteemide võrdlus: mille alusel? Süva- ja pindstruktuurid

- Haridussüsteemide võrdlemine: palju erinevaid kriteeriume (**süsteemi ülesehitus**, **sh hariduskohustus**, haridushõive (eagrupiti!), väljalangevus, elanikkonna haridustase, avaliku ja erasektori kulutused haridusele jne.
- (OECD PISA, IEA jt) tähelepanu fookuses **hariduse kvaliteet** (kesksed näitajad: funktsionaalne lugemis- ja arvutamisoskus, loodusteaduslik kirjaoskus).
- **Süvatasand: alusväärtused** (võrdõiguslikkus (elitaarsus vs egalitaarsus), tõhusus, kvaliteet, valik), **ajaorientatsioon** (min, ol, tul).

Üleilmastuv haridus ja neoliberalism

- Hariduse, sh haridusväärtuste suurim mõjutegur kaasajal: **üleilmastumine**.
- Üleilmastumine kui IKT arenguga kaasnev ühiskonna- ja kultuurimuutus: globaalsed infovood, suhtlusvõrgustikud, (mega)sõlmed.
- Üleilmastumine kui rahvusvaheliste organisatsioonide (**OECD**, Maailmapank, EL) poolt juhitud ja kontrollitud poliitiline protsess.
- Neoliberalism = domineeriv haridusideoloogia: tõhusus, valik, standardid/õpiväljundid, edetabelid, tarbija rahulolu, aruandlus (NPM).

Haridussüsteemide võrdlus - neoliberaliseerumise (NL)määr

- Hariduse üleilmastumise üldtulemus:
haridussüsteemide **ühtlustumine** (teadmise ja õpetuse kaubastamine, instrumentalism, lokaalne ja rahvuslik tagaplaanil, tekivad eetilised probleemid, neokonservatism).
- Haridussüsteemide **mudelite** asemel eristuvad mustrid (***patterns***). (A. Antikainen). NL „muster“: 1) eriti reljeefne: USA, Inglismaa, Austraalia, Uus-Meremaa, Singapur, Hong-Kong, L-Korea); 2) suhteliselt kahvatu Põhjamaades; 3) **Eestil** vahepealne positsioon. Aga Saksamaa?

Üleilmasta/umine jätkub: teel üleilmse õppekava poole

- **2012** (4.-6.juuni). CCR, OECD CERI ja OECD BIAC* konverents „**21st Century Education**“.
Idee: õppekavad on vaja ümber disainida.
- Osalejate ja esinejate seas UNESCO, rahvusriikide haridusnõunikud OECD-s, Soome Singapuri, EV HM, ülikoolide jt esindajad.
- CCR partnerid: n OECD, Stanford University, Harvard Graduate School of Education, Microsoft, Google jt. Ka: Soome Kooliamet.

*CCR=Center for Curriculum Redesign; CERI = Center for Educational Research and Innovation; BIAC= Business and Industry Advisory Committee

Õppekava ümberdisainimine: miks ja milleks?

- CCR asutaja ja esimees **Charles Fadel**: määramatus ja komplekssus suureneb, tehnoloogiate (IKT, tehisintellekt, biotehnoloogia) kiire areng, hariduse mahajäämus
- Probleemaatika: **suhted**: formaal- ja mitteformaalharidus, „**mida**“ ja „**kuidas**“ (n kuidas muudab masintõlge võõrkeele, arvuti matem õppimist jms).
- Õppekava dimensioonid: 1) teadmine, 2) oskused, 3) iseloom (väärtused, käitumine) +4) **metatasand**: „õppimiskunst“, interdistsiplin

Õppekava ümberdisainimine dimensioniti (1)

- **Teadmised**/õppesisud/õppeained, -teemad: millised sisud, millises mahus, millises järjekorras? Kriteerium: **relevantsus**, vastavus ühiskonna, majanduse ja personaalsetele vajadustele. N: arvatavasti on vajalik **inseneriteaduste**, sh kasutajale orienteeritud disainimise õpetamine, praktika osakaalu suurendamine teooria arvel.
- **Oskused**: eriti tähtsad **4C**: **creativity, critical thinking, communication, collaraboration**. Aeg nende harjutamiseks?

Õppekava ümberdisainimine dimensionaalselt (2)

- **Iseloomukasvatus:** 1) **kõlblus:** kuidas inimene kohtleb ennast ja teisi (ausus, kodanikuvoorused, iseenda ja teiste austamine, vaprus, entusiasim, hoolivus, ärksus, eneseteteostus); 2) **sooritusvõime:** sisesund ja suutlikkus teha midagi hästi (kohanemisvõime, paindlikkus, sitkus, uudishimu, imitsaitiivikus, sotsiaalsus, produktiivsus, juhtimis- ja vastutusvõime).
- **Metatasand:** 1) interdistsiplinaarsus, 2) õppimine; kuidas õppida, arusaam iseenda õppimisprotsessiest, 3) oma õppimise juhtimine, ennastjuhtiv õppija.

Õppekava toimimistasandid, haridussüsteemide võrdlus avatuse vs suletuse alusel

TASAND	TÜÜP	NÄIDE
metatasand	rahvusvaheline	CCR, PISA
makrotasand	Süsteem/ühiskond/ rahvusriik	Riiklikud õppekavad või standardid
mesotasand	Kool/institutsioon/ allsüsteem	Kooli v regionaalsed õppekavad
mikrotasand	Kooliklass	Õpetamise kavad, materjalid jm
nanotasand	Individuaalne/personaalne	

NL kuldaeg möödas? (1)

NL õppekava kriitika (prof Keri Facer Bristol
Ülikoolist): kellel on õigus otsustada, milline on
väärt teadmine?

1) standardiseeritud õk – õpetajatest saavad õk
vallapäästajad, 2) mõõdetavatel õpiväljunditel
rajanev NL õk – tulemuseks väline
õpimotivatsioon, õppimine testide jaoks; 3)
standardiseeritud NL õk - kohaliku & uue,
tekkiva teadmise väljaviskamine õppekavast.

Globaalne õk? N kogum **põhimõtteid**, mis
tagavad osaliste **dünaamilise** tegevuse ja
interaktsiooni.

NL kuldaeg möödab? (2)

- NL keskne idee (lähtuvalt teatavast inimesekäsitusest): eesmärgiks **majanduslik konkurentsivõime & kasum, materiaalne heaolu.** (NB! OECD oli Thatcherismi ajustrust.)
- **Aga: 2011 OECD Well-being Indicators: 1) materiaalsed elutingimused** (jõukus, palgad, töö, sissetulekud, eluase, SKT; **2) elukvaliteet** (tervis, töö ja elu tasakaal, *haridus ja oskused*, sotsiaalsed kontaktid, kodanikuaktiivsus, hea valitsemine, keskkond, turvalisus, inimeste subjektiivne heaolu), **3) heaolu** (loodus- ja inimvara, sotsiaalse kapitali) **kestlikkus.**

Haridusväärtuste muutumine: Singapuri juhtum

Singapur: väga tugevalt globaliseerunud, väga neoliberaalne, väga edukas. Haridusväärtuste muutumine (CCR konverentsi materjalid):

I. **1959-1978** – orientatsioon ellujäämisele

II. **1979-1996** – orientatsioon tõhususele

III. **1997-2011** – võimemel põhinev

IV. alates **2012** – õppija-kesksus, väärtustel põhinev (NL ületamine).

Siit „**mõtleva õpetaja**“ kontseptsioon Singapuris: väärtused, oskused, teadmised.

Haridussüsteemide võrdlemisest uute globaalarengute taustal

Aluseks võiks võtta järgmised kriteeriumid :

1) Kuidas toetab antud haridussüsteem inimeste **heaolu** (ja ka: mil määral toetab antud sotsiaalne režiim haridust inimeste heaolu suurendamisel)?

Millised on haridussüsteemi **domineerivad alusväärtused** *de facto*? Milles ilmnevad?

2) Kuidas **suhestub** antud haridussüsteem hariduse globaalsete arengutega? Mil määral ta osaleb nende kujundamis ja tõlgendamises?

Suhted tasandite vahel? Kuidas säilitab ja kujundab oma rahvuslikku, sh keelelist, regionaalset jmt **eripära**?

Eesti väljavaated (aruteluks)

- **Olukord:** heaolu indeks madal (haridus ja looduskeskkond hea, subjektiivne heaolu madal; PISA näitajad head, kuid palju „agasiid“ (n tippude vähesus, võõrdumine ilukirjandusest, vähene lugemisnauding, konservatiivsed õpetamispraktikad ei soosi loovust, ideaalide puudus, elitaarsed hoiakud suht tugevad).
- **Mida teha?** Singapur Eestile ei sobi (keelepoliitika, tsentralism). Haridusstrateegia (arendused) ellu! Globaalse teadlikkuse ja mõjukuse suurendamine (CERI ja õppimisteadused, liitumine CCRiga). **Heaolu** küsimused (õpetaja, (üli)õpilane, lapsevanem) fookusesse. Vajalik on **mentaliteedi** muutus.